

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/202/2018
Identifikačné číslo spisu: 1216206626
Dátum vydania rozhodnutia: 20.03.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Ladislav Górasz
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:1216206626.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú Z., narodenú X. V. XXXX, zastúpenú Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vázovova 7/A, dieťa rodičov: matky Q., bývajúcej v A. a otca W., bývajúceho v A., prechodne v A., zastúpeného advokátkou JUDr. Martou Heidingerovou, so sídlom v Bratislave, Výsoká 32, o zmene výkonu rodičovských práv a povinností, ktoré konanie bolo vedené na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 49 P 89/2016, o dovolaní otca maloletej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 17. júla 2018 sp. zn. 11 CoP 73/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 18. septembra 2017 č. k. 49 P 89/2016-89 upravil výkon rodičovských práv a povinností k maloletej spôsobom a v rozsahu uvedenom vo výrokoch I. až VI. rozsudku s tým, že touto úpravou sa mení výrok rozsudku Okresného súdu Bratislava II z 9. decembra 2014 č. k. 49 P 232/2013-190 v časti o úprave styku otca s maloletou. Návrh otca maloletej na zníženie výživného zamietol (výrok VIII.) a o trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na ich náhradu.

2. Krajský súd v Bratislave rozsudkom zo 17. júla 2018 sp. zn. 11 CoP 73/2018 potvrdil odvolaním otca maloletej napadnutý výrok rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý návrh na zníženie výživného (výrok VIII.) a o trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na ich náhradu. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia a na zdôraznenie jeho správnosti uviedol ďalšie dôvody.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal otec maloletej dovolanie. Navrhol napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Na odôvodnenie dovolania uviedol, že odvolací súd si osvojil len tvrdenia matky maloletej, na ním tvrdené skutočnosti už ale neprihliadol. Tiež poukázal na to, že v konaní o rozvod manželstva vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp.

zn. 49 P 232/2013 konala a rozhodovala sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová, ktorá ale bola aj členkou odvolacieho senátu rozhodujúceho o jeho odvolaní vo veci, ktoré teraz napáda dovolaním. Tvrdí, že vzhľadom na uvedené menovaná sudkyňa „v konaní proti svojmu predchádzajúcemu prvostupňovému rozhodnutiu“ rozhodovala neobjektívne a zaujato. Otec maloletej naostatok tvrdí, že napadnuté rozhodnutie nie je dostatočne ani odôvodnené. Uviedol, že uvedenými skutočnosťami „preukazuje dovolacie dôvody podľa § 431 CSP v spojení s § 420 písm. f/ CSP a podľa § 432 v spojení s § 421 CSP“.

4. Matka maloletej a kolízny opatrovník vo vyjadreniach k dovolaniu procesný návrh nepodali.

5. Na konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloleťoch sa s účinnosťou od 1. júla 2016 vzťahuje zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“). V zmysle § 2 ods. 1 CMP sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku [zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“)], ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neustanovuje inak, dovolací súd ďalej skúmal možnosti aplikácie ustanovení CSP o prípustnosti dovolania otca maloletého dieťaťa a dospel k nižšie uvedeným záverom:

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. Dovolací súd, posudzujúc dovolanie podľa jeho obsahu (§ 124 ods. 1 CSP v spojení s § 438 CSP), dospel k záveru, že otec maloletej vidí vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP, podľa neho zakladajúcu prípustnosť (a aj dôvodnosť) jeho dovolania, v nedostatkoch v zisťovaní skutočného stavu veci (odvolací súd si osvojil len tvrdenia matky) a v nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia.

11. Podľa § 420 písm. f/ OSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Právo na spravodlivý súdny proces je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva

patri viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou tohto práva je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (pozri napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

13. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach dovolacieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj judikát R 129/1999 a napr. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

14. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (porovnaj napr. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 ECdo 10/2014, 3 Cdo 146/2013).

15. Pojem „procesný postup“ súdu je potrebné vykladať takto aj za právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016.

16. Námietať otca maloletej smeruje k procesnej vade uvedenej v § 420 písm. f/ CSP, ku ktorej podľa jeho tvrdenia došlo tým, že súd prvej inštancie a následne aj odvolací súd sa nedostatočne vysporiadali so všetkými namietanými skutočnosťami, ktoré v priebehu konania predniesol. Dovolací súd vo vzťahu k takýmto námietkam dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka konania (a zakladajúcim prípustnosť dovolania) nie je nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (porovnaj napr. judikáty R 37/1993, R 42/1993, R 125/1999 a rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu ani po novej právnej úprave civilného sporového konania, ktorá nadobudla účinnosť 1. júla 2016, nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu.

17. Dovolací súd zároveň poznamenáva, že nie je oprávnený prehodnocovať skutkové závery odvolacieho súdu, pretože je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

18. V súvislosti s dovolacou námietkou nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (ktorú otec maloletej ani riadne neodôvodnil) je potrebné poukázať na to, že na rokovaní občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré sa uskutočnilo 3. decembra 2015, bolo prijaté zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“.

19. Uvedené stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, považuje dovolací súd za plne opodstatnené aj v preskúmanej veci. Dovolací súd dodáva, že obsah spisu nedáva žiadny podklad pre to, aby sa na daný prípad uplatnila druhá veta tohto stanoviska, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009), prípadne ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za následok „justičný omyl“ (Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003).

20. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie, preto sa v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozhodnutia obmedzil iba na skonštatovanie správnosti jeho dôvodov (§ 387 ods. 2 CSP). Treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťnosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Ak odvolací súd v plnom rozsahu odkáže na dôvody rozhodnutia súdu prvej inštancie, stačí, ak v odôvodnení rozsudku iba poukáže na relevantné skutkové zistenia a stručne zhrnie právne posúdenie veci; rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie.

21. Otec maloletej preto nedôvodne argumentuje, že rozsudok odvolacieho súdu je nepreskúmateľný. Za vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv účastníka konania, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom.

22. Otec maloletej v dovolaní namieta aj to, že v konaní o rozvod manželstva vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 49 P 232/2013 konala rozhodovala sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová, ktorá ale bola členkou aj odvolacieho senátu rozhodujúceho o jeho odvolaní vo veci, ktoré teraz napáda dovolaním. Otec maloletej síce označuje v dovolaní túto vadu ako vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP, z obsahu dovolania ale podľa dovolacieho súdu vyplýva, že ide v skutočnosti o vadu podľa § 420 písm. e/ CSP, teda vadu spočívajúcu v tom, že v konaní rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd.

23. Podľa § 49 ods. 2 CSP vylúčený je i (popri sudcovi vylúčeného z dôvodu jeho pomeru k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, poznámka dovolacieho súdu) sudca, ktorý prejednával a rozhodoval ten istý spor na súde inej inštancie.

24. Zmysel a účel právnej normy obsiahnutej v § 49 ods. 2 CSP spočíva (o.i.) v rozvinutí princípu inštančnej oddelenosti konania na jednotlivých funkčne príslušných súdoch, ako záruky vnútornej nezávislosti súdnej sústavy a tým aj práva každého na spravodlivý proces. Vylúčenie sudcu v tomto ustanovení uvedeného dôvodu sa bez ďalšieho spája s prvotnou skutočnosťou, že sudca spor (právnou vec) prejednával a rozhodoval; ak je teda daný tento dôvod vylúčenia sudcu, nie je potrebné ďalej hodnotiť, či z uvedeného dôvodu možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Podľa dovolacieho súdu ale v preskúmanej veci nebol daný dôvod vylúčenia sudkyne Mgr. Aleny Čakváriovej z prejednávania a rozhodovania veci podľa § 49 ods. 2 CSP.

25. Z rozsudku Okresného súdu Bratislava II z 9. decembra 2014 č. k. 49 P 232/2013 dovolací súd vskutku zistil, že právnou vecou o rozvod manželstva rodičov maloletej, s ktorým konaním bolo zo zákona (§ 113 ods. 1 O.s.p. účinného v čase rozhodovania) spojené konanie o úpravu pomerov manželov k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, prejednávala a rozhodovala na súde prvej inštancie sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová. Uvedeným rozsudkom, v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave z 30. apríla 2015 sp. zn. 20 CoP 22/2015, bolo rozhodnuté, okrem iného, o zverení maloletej do osobnej starostlivosti matky a otcovi maloletej bola uložená povinnosť prispievať na výživu maloletej sumou 150,- eur mesačne, vždy do 15.-teho dňa v mesiaci, vopred k rukám matky, počínajúc právoplatnosťou rozsudku v rozvode manželstva. Zo spisu súdu prvej inštancie vedeného v preskúmanej veci vyplýva,

že členkou senátu, ktorý danú vec prejednával a rozhodoval v odvolacom konaní, bola aj sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová. Odvolací súd rozsudkom zo 17. júla 2018 sp. zn. 11 CoP 73/2018 potvrdil odvolaním otca maloletej napadnutý výrok rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý návrh na zníženie výživného.

26. Vzhľadom na vyššie uvedené, vystala v dovolacom konaní otázka, či sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová prejednávala a rozhodovala ako členka senátu odvolacieho súdu rozhodujúceho o odvolaní otca maloletej proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie vydaného v konaní vedenom pod sp. zn. 49 P 89/2016 ten istý spor (tú istú právnu vec) ako sudkyňa súdu prvej inštancie v konaní vedenom pod sp. zn. 49 P 232/2013. Dovolací súd dospel k záveru, že právna vec, v ktorej rozhodovala sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová ako členka senátu odvolacieho súdu nie je tá istá (rovnaká) právna vec, ktorú prejednávala a rozhodovala na súde prvej inštancie.

27. Predmetom odvolacieho konania na základe odvolania otca maloletej bol prieskum tej časti rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý návrh otca maloletej na zníženie výživného.

28. Podľa § 78 ods. 1 a 3 zákona o rodine dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno zmeniť, ak sa menia pomery. Okrem výživného pre maloleté dieťa je zmena alebo zrušenie výživného možné len na návrh. Pri zmene pomerov sa vždy prihliadne na vývoj životných nákladov.

29. Podľa § 121 CMP rozsudky o úprave výkonu rodičovských práv a povinností a výžive maloletých a o priznaní, obmedzení alebo o pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu možno zmeniť alebo zrušiť aj bez návrhu, ak sa menia pomery.

30. Uvedené právne úpravy vychádzajú z koncepcie zmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí v dôsledku uplatnenia klauzuly rebus sic stantibus. Nové rozhodnutie reflektuje zmenené pomery, bez potreby riešiť uvedené prostredníctvom systému opravných prostriedkov. Pri rozhodovaní súdu o zmene právoplatného rozsudku v týchto veciach nejde o nové rozhodnutie, ale len o porovnanie stavu v čase pôvodného rozhodovania s neskoršími okolnosťami za účelom posúdenia toho, či sa zmenili okolnosti, ktoré sú rozhodujúce pre úpravu výkonu rodičovských práv a povinností, určenie výživného alebo priznanie, obmedzenie, pozbavenie rodičovských práv a povinností alebo pozastavenie ich výkonu. Pri zmene takéhoto rozsudku už súd nemôže preskúmavať správnosť pôvodného rozsudku, môže sa zaoberať len otázkou, či došlo k zmene rozhodujúcich pomerov.

31. Ak teda sudkyňa Mgr. Alena Čakváriová, ako členka senátu odvolacieho súdu, prejednávala a rozhodovala vec (len) z hľadiska, či sa zmenili okolnosti, ktoré boli rozhodujúce pre určenie výživného jej skorším rozsudkom a teda nepreskúmavala správnosť ňou v prvostupňovom konaní vydaného pôvodného rozsudku o výživnom, na súde vyššej inštancie neprejednávala a rozhodovala ten istý spor (tú istú právnu vec).

32. Na podporu tohto záveru možno poukázať napr. na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. septembra 2002, sp. zn. Obdo V 39/2001 (judikát R 115/2003) ustaľujúci, že okolnosť, že sudca rozhodol vo veci, v ktorej vydané rozhodnutie je napadnuté návrhom na obnovu konania, nie je dôvodom na jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci obnovy konania, teda vo veci, v ktorej sa (o.i.) skúma, či tu nie sú nové skutočnosti, rozhodnutia a dôkazy, ktoré sa nemohli použiť v pôvodnom konaní.

33. Taktiež nie je daná zaujatosť sudkyne Mgr. Aleny Čakváriovej ani pre pomer k veci, k účastníkom, k ich zástupcom alebo k osobám zúčastneným na konaní podľa § 49 ods. 1 CSP, aký pomer otec maloletej naostatok ani netvrdí.

34. Pokiaľ otec maloletej uvádza, že v dovolaní uvedenými tvrdeniami „preukazuje“ aj „vadu podľa § 432 v spojení s § 421 CSP“, tento dovolací dôvod nevymedzuje spôsobom uvedeným v § 432 CSP.

35. Z dôvodov, ktoré sú uvedené vyššie, dovolací súd odmietol dovolanie otca, a to v časti namietajúcej vady zmätočnosti (§ 420 písm. e/ a f/ CSP) ako dovolanie procesne neprípustné podľa ustanovenia § 447 písm. c/ CSP a vo zvyšnej časti (namietajúcej nesprávne právne posúdenie veci) podľa ustanovenia § 447 písm. f/ CSP.

36. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa ustanovenia § 52 CMP tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

37. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.